

Zinvolle en haalbare opvang van Alleenstaande Minderjarige Vluchtelingen (AMV's) in de Gemeente Bronckhorst

Vluchtelingen een échte kans geven in Nederland, dat moeten we samen doen. En dat kan óók in Bronckhorst. Bronckhorst heeft de taakstelling om: 221 vluchtelingen op te vangen, inclusief 19 AMV's.¹ Maar B&W Bronckhorst wil 240 AMV's opvangen. Nu leven er bij B&W Bronckhorst hardnekkige, ongefundeerde opvattingen over de opvang van 240 AMV's **waardoor haalbare en zinvolle opvang juist gaat mislukken:**

Opvatting 1: AMV's zijn makkelijker op te vangen: **ONJUIST**

AMV's zijn kwetsbare, getraumatiseerde jongeren, die niet kunnen terugvallen op hun ouders en familie en daardoor nog meer gebrek aan geborgenheid en stress ervaren. Hun brein heeft minder mogelijkheden om trauma's te verwerken en is nog onvoldoende ontwikkeld om hun gedrag te sturen en remmen²⁻⁴, zoals we deze week nog hebben kunnen lezen in de Stentor dat 2 dagen politie-inzet nodig was om groepen jongeren in de Betteld te bedaren. Om goede opvang te bieden is het cruciaal AMV's een veilige plek te bieden waar zij zich geborgen voelen. **Kernwoord daarbij is kleinschaligheid.**

Opvatting 2: B&W Bronckhorst biedt kleinschalige opvang. **ONJUIST**

Kleinschaligheid hangt af van waar je het mee vergelijkt. 240 AMV's opnemen is niet kleinschalig, dat is grootschalig (ook als je de groep opsplijt naar 3x 80). **Kleinschaligheid is 19 AMV's.** Want wat AMV's nodig hebben is: persoonlijke aandacht, continuïteit én toezicht op wat ze doen, **ómdat ze ertoe doen.**²⁻⁴ Zo geef je AMV's letterlijk een gezicht: zo worden ze **herkend en gekend** door de bewoners in buurt en vice versa. **Geen anonimiteit maar gezien worden, vertrouwen en begrip over en weer.**²⁻⁴

Wanneer AMV-groepen te groot zijn, ervaren AMV's geen persoonlijke aandacht, geborgenheid en veiligheid meer.² **Ze worden letterlijk niet meer gekend, ze zijn anoniem. DAT LEIDT TOT VERDIEPING VAN HET TRAUMA.**²⁻⁴ Gevoelens van verwaarlozing ontstaan, wat ongewenste groepsvorming, verkeerd leiderschap, overlast en incidenten geeft. **Dat is slecht voor de AMV's én de burgers, want overlast leidt tot een onomkeerbare vicieuze cirkel:** burgers voelen zich niet meer veilig, AMV's worden met de nek aangekeken en voelen zich niet meer welkom: verdere traumatisering, incidenten en polarisatie zijn het resultaat. **Schadelijk voor iedereen.**

De opvang van 240 AMV's kent uitsluitend verliezers: ONNODIG omdat het anders kán! Zie bijvoorbeeld een vergelijkbare gemeente als Heemstede die 16 AMV's conform de spreidingswet opneemt. Dat gaat uitstekend mét betrokkenheid van de inwoners én nauwelijks overlast omdat AMV's niet anoniem zijn.²⁻⁴ **Ze hebben een gezicht gekregen door het beleid van de gemeente Heemstede.** Een win-win situatie.

Opvatting 3: B&W Bronckhorst heeft goede ervaringen met AMV's op de Betteld: **ONJUIST** Ik heb net uitgelegd **dat overlast en incidenten door AMV's het gevolg zijn van falende opvang door falend beleid**, zoals de 107 serieuze incidenten op de Betteld in Zelhelm in de 2x 5 maanden laten zien. B&W Bronckhorst onderbouwd haar AMV-besluit door te goochelen in haar informatievoorziening met woorden, feiten en getallen waardoor zij een foutief en veel te positief beeld naar de Raad en haar burgers schetst. B&W overschatten fors hun ervaring, inzicht en kennis op dit complexe dossier.⁵ Denken dat je 240 AMV's een écht, reëel perspectief kunt geven is wensdenken; een illusie. Meermaals hebben wij de afgelopen 5 weken voor B&W en de Raad onderbouwd uitgelegd welke **voorspelbare** negatieve gevolgen opvang van 240 AMV gaat geven voor de AMV zelf én de burgers.⁶⁻⁷

CONCLUSIE:

B&W Bronckhorst hebben een ondoordachte, ongefundeerde beslissing genomen om 240 AMV's op te vangen. De Raad hoort toe te zien dat besluiten van B&W passend, proportioneel en correct zijn. **Dat is niet het geval. Het besluit om 240 AMV's op te nemen BESCHADIGT het emotioneel welzijn van de toch al kwetsbare AMV's én de burgers van Bronckhorst.** Dit mag niet gebeuren en is zeer ernstig verwijtbaar. Daarom voel ik mij vanuit mijn vak en expertise genoodzaakt u hierover te informeren en u hiervoor te waarschuwen.

Ik doe dan ook een dringend beroep op de Raad om B&W Bronckhorst te verzoeken terug te keren naar de oorspronkelijke bedoeling van de Spreidingswet: 221 asielzoekers, inclusief 19 AMV's: **Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.**

De verantwoordelijkheid voor de consequenties van de opvang van 240 AMV's ligt volledig in handen van B&W Bronckhorst en de Raad.

Dr. J.E.W.M. van Dongen-Melman,
Kinder- en Jeugdpsycholoog Specialist
Klinisch psycholoog-Psychotherapeut
BIG-nummers 69049155925 en 89049155916

Referenties

1. Staatscourant 31 januari 2024, nr. 5191969. Capaciteitsraming, provinciale opvangopgave en indicatieve verdeling per gemeente 2024.
2. Panksepp J, Biven L. Archeology of mind. Neuroevolutionary origins of human emotions. London: Norton 2012.
3. Van Dongen-Melman JEW, Struijk-Mulder MC. Re-integreren is: aansluiten bij de werking van het brein. Zo bereik je het brein van de cliënt en geef je evidence based adviezen. Tijdschrift voor Bedrijfs- en Verzekeringsgeneeskunde, 2024; 32: 16-21 ([artikel is als attachment toegevoegd](#))
4. Van Dongen-Melman JEW. Hoe het brein werkt. www.aardigedokters.nl 2024 ([poster is als attachment toegevoegd](#)).
5. Kruger J, Dunning D. Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. J Pers Soc Psychol 1999; 177: 1121-1134.
6. Is Bronckhorst de weg kwijt? Opmerkingen, vragen en zorgen betreffende 240 AMV's in Bronckhorst en hun ISK-onderwijs in het Kompaangebouw, Het Hoge 41, Vorden. 11 oktober 2024. Op 14 oktober 2024 geregistreerd onder zaaknummer Z142032, Cluster Wonen en werken. ([stuk is als attachment nogmaals toegevoegd](#)).
7. Alleen kleinschalige opvang jonge asielzoekers is haalbaar en zinvol. In: Contact Bronckhorst-Noord; 5 november 2024.

Opmerkingen, vragen en zorgen betreffende 240 AMV's in Bronckhorst en hun ISK-Onderwijs in het Kompaangebouw, Het Hoge 41, Vorden

Reactie op Brief Gemeente Bronckhorst 14131/UIT24-141243 (1 okt. 2024)
en ISK-Onderwijs Inloopbijeenkomst in Kompaan, Het Hoge 41, Vorden (7 okt. 2024)

Is Bronckhorst is de weg kwijt?

Het College van Bronckhorst voorziet twee doelen voor Kompaan-gebouwen (Het Hoge 41, Vorden)¹

- ISK-onderwijs voor ≤ 240 “jonge vluchtelingen” (13 t/m 17 jaar), allen gehuisvest in Gemeente Bronckhorst op drie locaties: Zelhem (≤ 80), Vorden (≤ 80) en Hengelo (≤ 80);
- Inburgeringsonderwijs (overdag) voor (3 à 4 groepen?) statushouders uit Gemeente Bronckhorst.

ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

Iedereen moet een kans krijgen om in Nederland opgevangen te worden als dat nodig is. Dat geldt met name voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV's). Deze groep heeft meer aandacht en zorg nodig dan volwassen asielzoekers, omdat ze:

- Ernstiger getraumatiseerd zijn: hun brein heeft minder mogelijkheden om trauma's te verwerken²⁻⁴;
- Zonder ouders en gezinsstructuur in Nederland verblijven: veel stress en gebrek aan geborgenheid²⁻⁴;
- Merendeels 16-18 jaar zijn: hun puber-brein kan gedrag nog onvoldoende besturen en remmen²⁻⁴.

Als we AMV's in onze gemeente willen opvangen en een echte kans willen geven, dan dient de opvang zodanig te worden georganiseerd, dat dit ook haalbaar is. Daarbij is het wenselijk om een win-win-win situatie creëren:

1. Goed voor de AMV's, die persoonlijke aandacht, geborgenheid en veiligheid ervaren;
2. Goed voor de burgers, die voldoening ervaren om jonge mensen te helpen hun weg te vinden;
3. En goed voor Gemeente Bronckhorst, die trots kan zijn op hun burgers en landelijk een voorbeeldfunctie kan geven hoe opvang van AMV's tot méér verbinding en vertrouwen kan leiden.

Met andere woorden hoe kunnen we gezamenlijk onze verantwoordelijkheid nemen in de huidige asielcrisis? Hierbij staat centraal **welke bedreigingen** een goede opvang laten mislukken en **welke oplossingen** juist de slagingskansen kunnen vergroten.

Steeds wordt aangegeven hoe belangrijk **kleinschaligheid** is voor een goede opvang en inburgering van AMV's. Alleen wanneer jonge mensen **persoonlijk** worden gezien en gehoord geeft dat verbinding en geborgenheid wat herstel van trauma's bevordert en voor de bewoners minder kans geeft op overlast, etc. Anonimiteit en groepsvorming neemt snel toe bij grotere aantallen en **staat op gespannen voet met goede opvang**.

1. Opmerkingen en zorgpunten over gepresenteerde gegevens over AMV's (brief ¹ en inloopbijeenkomst)

- Gemiddeld bestaat 10% van de asielzoekers uit “jonge vluchtelingen”, maar in Bronckhorst zal de groep asielzoekers (n= 221-240) uitsluitend bestaan uit “jonge vluchtelingen”, namelijk uit “alleenstaande minderjarige vreemdelingen” (AMV's) ofwel kinderen die zonder ouders of voogd in Nederland asiel aanvragen).
- Volgens de brief van de Gemeente gaat het om vluchtelingen van “13 t/m 17 jaar”.¹ Echter, uit alle overheidsdocumenten blijkt dat AMV's variëren in leeftijd van 12 t/m 18 jaar. In de praktijk blijkt het vooral te gaan om de leeftijd van **16 t/m 18 jaar**.

- Vooral de “oudere” AMV's (16-18 jaar) blijken het merendeel van de problemen in en rond AZC 's te veroorzaken (zie diverse COA verslagen).
- Het Rijk heeft Bronckhorst opgelegd om voor 221 asielzoekers opvangplaatsen te verzorgen, inclusief opvang van 19 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) (Staatscourant 2024, 31 jan 2024).⁵
- Ook VNG wil uit de crisissfeer, een einde aan jobbeleid en de (maatschappelijke en bestuurlijke) rust in het asioldossier terugbrengen (zie VNG-brief van 1 okt. 2024).⁶ De merkwaardige keuzes van Gemeente Bronckhorst versterken de crisissfeer.

Het CEBEON Eindrapport over Ter Apel (2 okt 2024)⁷, waar slechts ongeveer 180 AMV's zijn opgenomen (<10% van de 2000 opvangplaatsen), laat zien dat de AMV's steeds de meeste overlast geven. Dit “Ter Apel rapport” beschrijft de maatschappelijk baten en lasten van grote aantallen AMV's.⁷ Desalniettemin wil het College van Gemeente Bronckhorst $3 \times 80 = 240$ AMV's huisvesten én het daarbij horende ISK-onderwijs verzorgen binnen één gemeente.

CONCLUSIES:

1. Met de keuze voor 221-240 AMV's (i.p.v. 19 AMV's) kiest de gemeente niet voor opvang waarin AMV's optimale kansen krijgen om opgenomen te worden in onze gemeenschap met kans op rust, veiligheid en geborgenheid.
2. Het onthouden van persoonlijk aandacht, geborgenheid en veiligheid voor getraumatiseerde jongeren is een ernstige vorm van verwaarlozing. In Nederland kan dit worden gezien als een vorm van kindermishandeling.
3. Bovendien kiest de Gemeente ervoor om weinig zorg te dragen voor haar bewoners, die meer onveiligheid, overlast en veranderde sfeer in het dorp zullen gaan ervaren.

VRAAG: Waarom kiest de Gemeente Bronckhorst om uitsluitend ≤ 240 AMV's op te nemen i.p.v. 221 asielzoekers, inclusief 19 AMV's.⁵ Het **aantal van $3 \times 80 = 240$ AMV's** is bijna het dubbele van het quotum voor de gehele Achterhoek (**Tabel 1**) en meer dan in menig grote Nederlandse stad: Rotterdam, Den Haag, Utrecht (**Tabel 1**).⁵

Tabel 1. Indicatieve verdeling asielzoekers binnen de Achterhoek (Staatscourant 31 jan 2024; nr. 5191969)⁵

Gemeenten in de Achterhoek	Aantal inwoners (per 1 januari 2024)	Aantal opvangplaatsen asielzoekers	<u>Waarvan</u> geschikt ten behoeve van de opvang van AMV's
Aalten	27.308	157	13
Bronckhorst	36.119	221	19
Doetinchem	59.613	307	26
Montferland	36.879	201	17
Oost Gelre	29.971	182	15
Oude IJsselstreek	39.396	211	18
Winterswijk	29.235	157	13
Zutphen	48.746	246	21
TOTAAL	307.267	1.682	142
Amsterdam	934.927	4.479	380*
Rotterdam	671.125	2.667	226
Den Haag	565.701	2.513	213
Utrecht	374.411	1.988	169

* Uitsluitend Amsterdam heeft meer AMV's dan Bronckhorst wil gaan opnemen. Het grote verschil met Bronckhorst is dat Amsterdam de AMV's wél heeft gespreid over meerdere VO-scholen en dus juist niet op één locatie. Amsterdam heeft duidelijk wél nagedacht over de wijze van opvang én handelt volgens hetgeen de Spreidingswet voorschrijft.

2. Opmerkingen en zorgpunten over Internationale schakelklas (ISK) (brief en inloopbijeenkomst)

- Het “aantal van 240 AMV's” lijkt te zijn ingegeven door de grootte van het Kompaan schoolgebouw aan Het Hoge, dat volgens de brief van de Gemeente ruimte biedt aan ca. 240 leerlingen (zou ook nu het geval zijn).¹
- Opvallend: het Kompaan heeft niet 240 leerlingen, maar al jaren ongeveer **190** leerlingen (50 minder!).

- De oorspronkelijke bedoeling was om een **klas** met AMV's op te nemen in een (lokale) school voor VO. Dat biedt grote voordelen voor soepele opvang van de AMV's. Vandaar de naam "Internationale Schakel**klas**".
- Als wordt gekozen voor de huisvesting van het ongebruikelijk grote aantal $3 \times 80 = 240$ AMV's binnen één Gemeente, dan hoort zo'n Gemeente logischerwijs ook het ISK-onderwijs te verzorgen, maar dan wel op een passende en proportionele manier. De overdreven massaliteit waarvoor het College van Gemeente Bronckhorst kiest is ondoordacht en rondt exceptioneel.
- Het verloop aan personeel in een ISK-school is groot (>80%).⁸ Dit betekent een instabiele situatie, waarin de ISK meer tijd zal moeten besteden aan het inwerken van leerkrachten en het reilen en zeilen van de school in plaats van begeleiding van de AMV-leerlingen.⁸ Dit ondermijnt de continuïteit en voorspelbaarheid van het onderwijsproces, hetgeen een bedreiging is voor het gevoel van geborgenheid en veiligheid, iets wat essentieel is voor deze groep alleenstaande en getraumatiseerde jongeren.

VRAAG: Bestaan er überhaupt ISK-scholen van zo'n gigantische omvang in Nederland? **Nee dus! Nergens!**

3. De organisatie van een ISK-school met ± 240 leerlingen vergt een zeer grote inspanning⁹

- Een ISK-klas heeft max. 15 leerlingen per klas; alfabetiseringsgroep heeft max. 10 leerlingen.⁹
- Een "ISK-schoolomvang" van 240 leerlingen, betekent minimaal 16 ISK-groepen.
- Een grote school wordt door leerlingen als minder veilig en minder geborgen ervaren: té veel massaliteit.
- Wat zijn de ervaringen in andere omvangrijke ISK-scholen in Nederland?
- Hoeveel personeelsleden en overige begeleiders zijn voorzien? Dit betreft minimaal 35 à 40 (waarschijnlijk meer) medewerkers:⁹
 - Teamleider/coördinator
 - Onderwijskundigen en vakdocenten met de juiste opleiding voor dit "speciaal onderwijs";
 - Zorgcoördinator en/of pedagoog en/of psycholoog;
 - Docenten NT2, mentoren, klassenassistenten;
 - Conciërge, beveiliging, etc.?
- Naast het ISK-Onderwijs, ook "inburgeringonderwijs van statushouders", die in Bronckhorst komen wonen
 - Hoe past dit inburgeringonderwijs nog naast het ISK-onderwijs in het Kompaan gebouw?
 - Wat zijn de "schooltijden" van beide typen onderwijs? Volgens Wethouder Peppelman gaan beide vormen van onderwijs parallel (gelijktijdig) overdag plaatsvinden
- Niet iedere docent "met het juiste diploma" is automatisch geschikt om in het ISK-onderwijs te werken. Meer dan elders wordt continue een beroep gedaan op vaardigheden als sterke intrinsieke motivatie, grote mate van flexibiliteit en vermogen tot samenwerken in hecht teamverband.⁸
- Het voortbestaan van een ISK-school is continue afhankelijk van niet-stuurbare ontwikkelingen (met name de in- en uitstroom van AMV's). Ongelukkigerwijs heeft het Bestuur van Achterhoek VO (waar Bronckhorst onder valt) gekozen om te werken met tijdelijke contracten voor het personeel, waardoor continue wisselingen in het docententeam plaatsvinden (zie recent rapport van ISK Zutphen).⁸
- Het verloop onder het ISK-personeel is extreem hoog: Het ISK-onderwijs in Zutphen beschrijft over een periode van vier jaar een gemiddeld personeelsverloop van meer dan 80% per jaar, een ongewenst hoog percentage.⁸
- Constante wisselingen zijn een bedreiging voor de continuïteit en de kwaliteitsontwikkeling van een ISK-school.

CONCLUSIE: De combinatie van bovengenoemde factoren werkt negatief uit voor getraumatiseerde AMV's, voor wie juist een vaste structuur mét continuïteit en voorspelbaarheid de minimale basis vormen om nog enigszins orde en rust te garanderen.^{2-4,10}

VRAAG: Hoe gaat de Gemeente Bronckhorst als eindverantwoordelijke garant staan voor zo'n complexe onderwijsorganisatie, waarmee geen ervaring bestaat en tegelijkertijd aanzienlijk omvangrijker is dan elders?

VRAAG: Hoe gaat de Gemeente Bronckhorst om met haar keuze om een complexe opvang te creëren (grote school, groot verloop personeel) die de problematiek bij getraumatiseerde vluchtelingen eerder verdiept dan vermindert. Toename van de traumaproblematiek zal ook meer problemen geven voor de eigen burgers. Hoe neemt de gemeente hierbij haar verantwoordelijkheid?

4. Parkeren en verkeersveiligheid rondom Het Hoge 41 (zie ook PentaRho rapport)¹¹

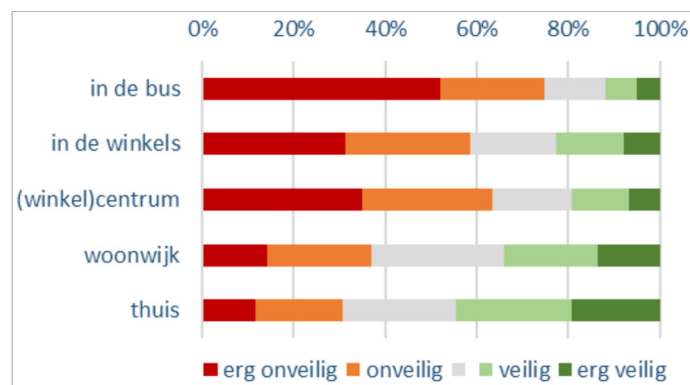
- Waar gaan 30 à 35 (of meer) medewerkers hun auto's parkeren?
- Hoe komen de 3 x 80 AMV-leerlingen naar Het Hoge 41?
 - Met busjes: 30 busjes (met 8 AMV's per busje)?
 - Of de AMV's uit Vorden op de fiets: één zwerm van 80 fietsers door Vorden (met begeleiding)?
 - Of met touringcars: 3 x 3 = 9 touringcars (25 à 30 AMV-leerlingen per touringcar)?
- Hoe komen de statushouders uit Gemeente Bronckhorst naar het Hoge 41 voor hun inburgercursussen? Met de auto, of openbaar vervoer?
- Hoe wordt het arriveren en afreizen afgestemd met alle ouders en leerlingen van de tegenoverliggende basisschool?

CONCLUSIE: Sinds lange tijd zijn er zorgen over de verkeersveiligheid op en rondom Het Hoge. Ondanks dat het probleem bekend is bij de Gemeente Bronckhorst, is het tot op heden nog steeds niet gelukt om dit op te lossen.

VRAAG: Hoe gaat de Gemeente Bronckhorst de aanzienlijke toename van geparkeerde auto's opvangen en hoe gaat het verkeer in de ochtend en de middag worden geregeld? Gezien het ontstaan van enorme aantallen extra verkeersbewegingen, zal dit de verkeersveiligheid niet ten goede komen.¹¹ Verkeersveiligheid is een directe verantwoordelijkheid van de Gemeente. Hoe gaat de Gemeente dit alles aanpakken?

5. Veiligheid en leefbaarheid in de wijk en in het dorp Vorden

- ± 80 AMV's gehuisvest in Vorden én 240 AMV's midden in het dorp voor ISK-onderwijs
- Wat gaat dit betekenen voor het dorp Vorden (hangjongeren, dorp-sfeer, toerisme, polarisatie, etc.);
- Forse afname van sfeer, leefbaarheid en vertrouwen in Gemeente.
- Wat zijn de effecten op de andere onderwijsinstellingen in Vorden?
- Het COA Rapport Ter Apel (2 okt. 2024)⁷ is zeer duidelijk over veiligheid, overlast, polarisatie, etc.

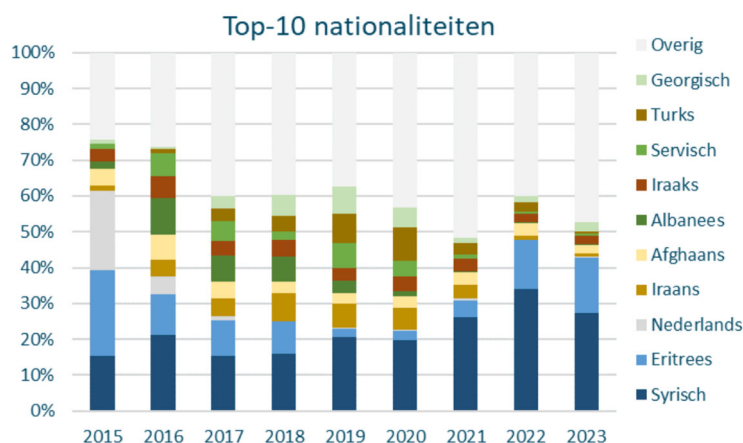
CONCLUSIE: De aanwezigheid van véél AMV's in één gemeente heeft enorme impact op de leefbaarheid.

VRAAG: De Gemeente Bronckhorst schrijft in haar brief d.d. 01.10.2024 "Het behoud van uw fijne leefomgeving is voor ons van groot belang."¹ Gezien de impact van de huisvesting van 80 AMV's in Vorden en het ISK-onderwijs van 240 AMV's op het Hoge 41, willen wij graag van de Gemeente weten welke inspanningsverplichting de Gemeente levert aan het behoud van een fijne leefomgeving en aan welke bewoners.

VRAAG: Wat is het veiligheidsplan en begeleidingsbeleid van Gemeente Bronckhorst betreffende de grote groep van 240 AMV's ("jonge vluchtelingen") buiten schooltijd, bijvoorbeeld 's avonds (na schooltijd) en met name in de weekenden en vakanties? Hoe ziet uw plan eruit en wat is de onderbouwing daarvan? Hoe garandeert de Gemeente Bronckhorst de leefbaarheid en veiligheid van haar burgers?

6. Om welke AMV-leerlingen gaat het eigenlijk in het ISK-Onderwijs?

- Uit welke landen zijn de "jonge vluchtelingen" afkomstig? Hierop werd geen antwoord gegeven, omdat zoiets niet "voorspelbaar" zou zijn. Echter, CEBEON geeft een 9-jaars samenvatting en laat zien dat de laatste twee jaar veel Syrische en Eritrese vluchtelingen zijn binnengekomen: bijna de helft van alle asielzoekers, maar nog meer onder de "jonge vluchtelingen" (Rapport Ter Apel, 2 okt 2024).⁷

- Oekraïense vluchtelingen verschillen sterk van islamitische en Afrikaanse vluchtelingen;
- AMV's zijn aanzienlijk ontheemder (geen gezinsstructuur) dan jonge vluchtelingen mét ouders;
- AMV's uit oorlog- of conflictgebieden behoeven aanzienlijk meer opvang en begeleiding ten gevolge van trauma's en verlies van gezin en gezinsstructuur. Dit vraagt grote inspanningen van voogden en school.¹²
- Wat is de leeftijdsverdeling (16-18 jaar?) én de verdeling meisjes/jongens (10%/90%?): onbekend.
- Jongens van 16 t/m 18 jaar (en ouder) zijn aanzienlijk vaker overlastplegers.
- Tijdens de Inloopbijeenkomst vertelde een bewoonster met Joodse banden dat zij op 7 oktober jl. beschimpt en bedreigd werd door islamitische jongeren van het Kompaan die in Nederland zijn geboren: "Mijn Joodse echtgenoot, die het Arabisch beheerst, hoorde de plannen van de islamitische jongeren om stenen door de voorruit van onze woning te gooien".

VRAAG: Op welke bronnen en onafhankelijke informatie baseert Wethouder Peppelman zijn aanname dat 240 getraumatiseerde AMV's vergelijkbaar zouden zijn met 190 VMBO leerlingen?¹

VRAAG: Hoe garandeert de Gemeente Bronckhorst de veiligheid van burgers, met name die verbinding met Israël voelen, wanneer er grote getallen AMV's met islamitische achtergrond op het Kompaan zitten? Hoe garandeert de Gemeente de veiligheid van burgers die op 7 oktober 2025 Israëlische vlaggen uithangen?

7. Een ISK-school midden in een woonwijk, die al decennia overlast heeft van Kompaan leerlingen

- Het Rijk heeft ingezet op het spreiden van asielzoekers over het gehele land om daarmee lasten te verdelen, kleinschalige inburgering te vereenvoudigen en sociale integratie te bevorderen.

- Waarom vertaalt Gemeente Bronckhorst **het spreidingsbeleid** naar een **maximale ISK-concentratie midden in een woonwijk**, die al decennialang iedere schooldag overlast heeft van Kompaan leerlingen?
- **Vrijwel alle ISK-scholen in Nederland liggen buiten woonwijken**, merendeels aan de rand van de bebouwing of op een industrieterrein (zonder traditionele winkels en horeca in de buurt).
- De locatie “Het Hoge 41” ligt **midden in een woonwijk, tegenover een Basisschool, de Buitenschoolse Opvang (BSO), Kinderdagopvang van Avonturijn, Speelleergroep Peuterpaleis én in de directe omgeving van een groot aantal winkels**: Toezicht, handhaving, veiligheid, óók buiten het schoolterrein zijn nu al zeer complex en moeizaam gebleken of gewoon onuitvoerbaar. Dit is algemeen bekend binnen de gehele woonwijk op basis van decennia ervaring met Kompaan leerlingen.

CONCLUSIE: Een grote ISK-school in een woonwijk is niet in het belang van veiligheid, rust, orde en geborgenheid van de AMV's en omwonenden.

VRAAG: Hoe gaat de Gemeente garant staan voor toezicht, handhaving en veiligheid rondom een ISK-School, waarbij de terechte verwachting bestaat dat overlast en onveiligheid zal toenemen en escaleren als een zéér grote ISK-school op Het Hoge 41 opengaat voor een **complexe AMV-populatie**? In de afgelopen decennia hebben **de 190 Kompaan leerlingen blijvend voor overlast gezorgd** tijdens schooldagen, ook nu nog. Als hiervoor al geen toezicht en handhaving mogelijk was, hoe zal dit wel mogelijk zijn met 240 AMV-leerlingen?

8. Wat is de “Business case” van Gemeente Bronckhorst?

Zoals hierboven is aangegeven, is de geplande opvang en scholing van 240 AMV's binnen één gemeente niet in het belang van deze jonge vluchtelingen, noch van de bewoners. Dat wordt onderbouwd door het onderzoeksrapport over Ter Apel waarin wordt geconcludeerd dat de grootste baten van de opvang van vluchtelingen naar de Gemeente zelf gaan, terwijl de burgers opdraaien voor de kosten.⁷

Tabel 2. Overheidsinkomsten voor Gemeente Bronckhorst t.b.v. asielzoekers (huisvesting en ISK-onderwijs)^{7,13}

	Standard situatie vlg. Staatscourant (Staatscourant 31 jan 2024; nr. 5191969)		Speciale Bronckhorst situatie College-voorstel: 240 AMV's binnen Bronckhorst (12½ x meer dan gevraagd)	
Type asielzoekers	Huisvesting van asielzoekers	ISK-onderwijs voor AMV's	Huisvesting van asielzoekers	ISK-onderwijs voor AMV's
Aantallen	221	19	240	240
Vergoedingen	221 x € 76,76 x 365	19 x € 3.571,76 x 4	240 x € 76,76 x 365	240 x € 3.571,76 x 4
Bedragen	€ 6.191.845,40	€ 271.453,76	€ 6.724.176,00	€ 3.428.889,60
	€ 6.463.299,16 per jaar		€ 10.153.065,60 per jaar	
Bonussen			€ 2.000 per meerplek	€ 442.000
			€ 10.595.065,60* per jaar	

***Exclusief ALLE opstartkosten (verbouwingen, aanpassingen, etc.). Er zijn in ruime mate grote (extra) subsidies beschikbaar, hetgeen kan oplopen tot € 11,5 tot €12 miljoen per jaar. Dat is 12 % extra bovenop het jaarlijkse budget van Gemeente Bronckhorst (= € 99.824.000,- in 2025).**

CONCLUSIE: De AMV's lijken een verdienmodel te worden in plaats dat de Gemeente inzet op wat AMV's daadwerkelijk nodig hebben. Dit gaat niet over “gezamenlijk verantwoordelijkheid” nemen binnen Gemeente Bronckhorst in het uitvoeren van de Spreidingswet. Dit lijkt te gaan over de gemeentelijke financiën ten koste van de burgers van Bronckhorst, met name in Vorden.

VRAAG: Gaat Gemeente Bronckhorst inzicht geven in de strategie, onderbouwing, besluitvorming, planning, evaluaties én financiën rondom de opvang van 240 AMV'?

VRAAG: Is Gemeente Bronckhorst bereid om de huidige plannen te herzien en alsnog het beleid van de Spreidingswet uit te voeren, inclusief de daarbij horende kleinschaligheid en spreiding?

9. WAT HEBBEN VLUCHTELINGEN en AMV's NODIG?

Wat kunnen de Gemeente Bronckhorst en haar burgers doen om vluchtelingen op te vangen en bij te dragen aan het **passend en proportioneel oplossen van de huidige asielproblematiek**? Hoe laten we die opvang slagen? Hoe maken we de kans daarop zo groot mogelijk?

- Getraumatiseerde AMV's behoeven aanzienlijk meer opvang en begeleiding ten gevolge van trauma's en verlies van gezin en gezinsstructuur.²⁻⁴
- In het visiedocument wordt aangegeven dat "Ieder kind verdient het om zich te ontwikkelen tot de beste versie van zichzelf".¹⁴ Dat betekent dat hun omgeving door middel van **persoonlijk** contact zorg en aandacht, geborgenheid, continuïteit en veiligheid moet kunnen bieden.
- Kleinschalige opvang en begeleiding helpt om traumaproblematiek te verminderen. De AMV wordt gezien en gehoord: geen anonimiteit, maar contact en verbinding.
- **Grootschalige opvang geeft anonimiteit en verwaarlozing**: minder verbinding, minder veiligheid, minder toezicht en meer groepsdruk. Dat geeft meer onveiligheid, ongewenste groepsvorming, grensoverschrijdend gedrag en agressie, precies het tegenovergestelde van wat AMV's nodig hebben.²⁻⁴
- **Kleinschaligheid binnen Bronckhorst, maakt persoonlijke contacten eenvoudiger voor AMV's**.¹⁰
 - Slechts 1 à 2 Internationale Schakelklassen, die gekoppeld zijn aan het nieuwe Kompaancollege;
 - Eenvoudiger op te vangen op de avonden en in de weekends;
 - Eenvoudiger om AMV's te betrekken bij de lokale buitenschoolse activiteiten in Bronckhorst;
 - Logische voorbeelden zijn: AMV's betrekken in sport en spel en opnemen in een voetbalteam of andere sport, vooral tezamen met Nederlandse leeftijdsgenoten;
 - Juist dan zullen AMV's zich geborgen voelen en veiligheid ervaren!
- **De Spreidingswet is juist bedoeld om spreading met kleinschaligheid te bevorderen en daarmee ook voor de AMV's meer kans te geven op persoonlijke aandacht en geborgenheid.**
- **Het enorme aantal van 240 AMV's in één gemeente en/of op één locatie is niet passend en niet proportioneel om goede opvang van AMV's te kunnen garanderen.**
- Het aantal van 240 AMV's is bijna het dubbele van wat de overheid voorstelt voor de gehele Achterhoek (307.000 inwoners). Een grote stad als Rotterdam (671.000 inwoners) neemt "slechts" 226 AMV's op.
- Beleid voor AMV's moet gebaseerd zijn op aantoonbare feiten, dossierkennis en visie. De overschatting van de Gemeente Bronckhorst in eigen kennis en kunde met AMV's is weliswaar menselijk (Dunning-Kruger illusie¹⁵), maar brengt de kansen om jongeren adequaat op te vangen ernstig in gevaar.
- Binnen het College van Gemeente Bronckhorst ontbreekt kennis over ontwikkelingspsychologie (= de psychologische ontwikkeling van kinderen en pubers), in het bijzonder de ontwikkeling van getraumatiseerde AMV's. Zo verklaarde Wethouder Peppelman tijdens de Inloopbijeenkomst van 7 oktober jl. dat hij geen problemen zag met 240 AMV's (i.p.v. 221 asielzoekers, inclusief 19 AMV's), omdat "kinderen meer flexibel zouden zijn". Dit is een ernstige misvatting. Kinderen zijn juist méér kwetsbaar, omdat zij minder mogelijkheden hebben om hun brein te sturen en daardoor des te meer afhankelijk zijn van hun omgeving én **door hun omgeving beïnvloedbaar zijn**.²⁻⁴
- Ook de woordkeuze "jonge vluchtelingen", geeft aan dat de Burgemeester en Wethouder een onjuist beeld hebben over de groep AMV's die de gemeente wil opvangen. Het betreft niet zo zeer jonge kinderen/vluchtelingen, maar getraumatiseerde en ontheemde jongvolwassenen. Tegelijkertijd bagatelliseert Wethouder Peppelman de problematiek, die grote groepen van ontheemde jongvolwassen AMV's kunnen veroorzaken.
- Blijkbaar ontbreekt het bij de Gemeente Bronckhorst aan inzicht en ervaring die nodig is om dergelijke grote aantallen getraumatiseerde AMV's op te vangen. Tijdens de Inloopbijeenkomst van 7 oktober jl. gaf Wethouder Peppelman aan dat er goed ervaringen bestaan met de opvang van 50 AMV's in Zelhem en geen overlast. Ook Burgemeester Tas en Wethouder Blaauw verklaarden recent nog in het Contact (15 juli 2024) dat *"sinds het AZC drie jaar geleden werd ingericht, hebben zich hier geen noemenswaardige*

problemen voorgedaan".¹⁶ Echter het breed-beschikbare COA-rapport "Incidentenoverzicht per locatie 2023", laat anders zien: er zijn wel degelijk iedere week incidenten in de RGO-POA noodopvang in Zelhem.¹⁷

- Het totaal aantal incidenten en misdrijven in AZC's neemt nog steeds toe (WODC rapport, 2024-06-26).¹⁸
- Toen aan Wethouder Peppelman werd gevraagd om een evaluatierapport betreffende de RGO-POA noodopvang in Zelhem over de laatste drie jaar, bleek dat er **géén evaluatierapporten** bestaan! Er is blijkbaar niet eens nagedacht om een dergelijk complex proces te evalueren!
- Hiermee worden AMV's ernstig tekortgedaan: afgaan op gevoelens, meningen of aannames zonder onderliggende documentatie kan echt niet in deze tijd, zeker niet rondom de asielcrisis.

CONCLUSIE: Om AMV's een echte kans te geven, zoals Wethouder Peppelman aangaf, dienen verbinding, geborgenheid en vertrouwen centraal te staan in de opvang van AMV's. **DAT GAAT ZEKER LUKKEN MET 19 AMV'S CONFORM DE SPREIDINGSWET**, want die zijn als één of twee ISK-klassen uitstekend inpasbaar binnen het nieuwe Kompaancollege, wat de integratie van zo'n AMV-groep enorm bevordert. Zo'n aanpak creëert een win-win voor AMV's én voor de inwoners van Bronckhorst. Echter het scenario met 240 AMV's (1263% meer dan het gestelde quotum van de Spreidingswet) kent alleen maar verliezers: de AMV's én de burgers. Maar ook het College van Gemeente Bronckhorst verliest fors: een ondoordacht beleid waarmee ze de AMV's én burgers belasten zonder na te denken of te luisteren naar steekhoudende argumenten om het anders aan te pakken en na te denken over de lange-termijn effecten.

Wethouder Peppelman gaf tijdens de Inloopbijeenkomst aan dat het COA blij is met de Gemeente Bronckhorst vanwege de grote aantallen op te nemen AMV's, maar de AMV's en de burgers zullen niet blij worden. Vanzelfsprekend is het COA zeer verheugd over de onverwachts grote aantallen AMV's, die Bronckhorst zou willen opnemen. Ook het COA zal beseffen dat het aantal van 240 AMV's disproportioneel hoog is, zeker afgezet tegen hetgeen de Spreidingswet⁵ en het Ministerieel Verdeelbesluit¹⁹ van Bronckhorst verwacht (19 AMV's)!

Vooraf het niet kunnen of willen luisteren en het herhalen aan eigen standpunten *zonder de vragen van burgers écht te beantwoorden*, raakt burgers diep: "Vertrouwen komt te voet en gaat te paard". Een bijdrage aan het oplossen van de nationale asielproblematiek dient passend en proportioneel te zijn, ook voor een Gemeente in de Achterhoek. Dit beleid moet gebaseerd zijn op harde feiten, dossierkennis en visie.

10. Haalbaarheidsonderzoek geschiktheid Kompaan voor ISK-onderwijs

In haar brief van 1 oktober 2024, stelt Waarnemend Burgemeester M.A.J van der Tas: "Met een haalbaarheidsonderzoek willen we nader onderzoeken of het schoolgebouw geschikt gemaakt kan worden voor het bieden van onderwijs aan deze groep."

- Hoe is het "haalbaarheidsonderzoek" van Gemeente Bronckhorst opgebouwd?
- Is onderzoeksplan beschikbaar?
- Is er ook een "**Nulmeting**" gepland? Hoe wordt die vastgesteld en door wie?
- Zijn de burgers van Bronckhorst/Vorden daarin opgenomen?
- Gaat dit "haalbaarheidsonderzoek" uitsluitend over technische aspecten van het Kompaan schoolgebouw?
- Of gaat het "haalbaarheidsonderzoek" ook (logischerwijs) over alle andere belangrijke zaken zoals:
 - Zijn de huidige getallen van 240 AMV's realistisch, terwijl het Rijk voorstelt om slechts 19 AMV's op te vangen?
 - Is de Gemeente Bronckhorst in staat om het massale ISK-Onderwijs te leveren met de juiste mate van continuïteit, geborgenheid en veiligheid zonder ongewenste groepsvorming?
 - Wordt de verkeersveiligheid rondom het schoolgebouw meegenomen? Mét nulmeting?
 - Hoe wordt de veiligheid en leefbaarheid van Bronckhorst/Vorden meegenomen in het "haalbaarheidsonderzoek" (mét nulmeting)?

VRAAG: Hoe wordt de onafhankelijkheid en de wetenschappelijke kwaliteit van het "haalbaarheidsonderzoek" gewaarborgd? Mogelijk CEBEON benaderen?

11. Openheid door Gemeente Bronckhorst naar haar burgers

VRAAG: Gaat Gemeente Bronckhorst inzicht geven in strategie, onderbouwing, besluitvorming, planning, evaluaties én financiën betreffende de asielzoekersopvang in Bronckhorst/Vorden?

EINDCONCLUSIES

1. **Gebrek aan informatie, foutieve informatie, misleidende informatie en bewust negeren van beschikbare informatie schaadt vertrouwen van burgers in de kennis, ervaring en visie van het College van de Gemeente Bronckhorst. De huidige situatie van non-transparantie geeft het gevoel van “een tweede agenda”. Dat kan niet worden gezien als een opbouwend proces, wanneer aan de burgers wordt gevraagd om gezamenlijk een probleem aan te pakken of in ieder geval op positieve wijze te ondersteunen. Er is aanzienlijk meer duidelijkheid en transparantie nodig om de ontstane situatie en het vertrouwen te herstellen.**
2. **Dit document gaat over het verantwoord opnemen van asielzoekers (inclusief AMV's) conform de Spreidingswet en het Ministerieel Verdeelbesluit met de juiste aandacht voor de daarin opgenomen AMV's.**
3. **Ook AMV's hebben recht op persoonlijke aandacht en geborgenheid, zodat ze veiligheid ervaren en de kans krijgen om niet alleen “taal en cultuur” te leren, maar ook kunnen starten met het verwerken van hun trauma's en een weg kunnen vinden in Nederland.**
4. **Kleinschaligheid en kleine groepen vereenvoudigen sociale (buitenschoolse) contacten en geven persoonlijke aandacht en geborgenheid. Dit is wat we zouden moeten nastreven voor een beperkt aantal AMV's, aansluitend bij de doelstellingen van de Spreidingswet.**

Referenties

1. Brief Gemeente Bronckhorst aan omwonenden Kompaan College 14131/UIT24-141243 (1 okt. 2024)
2. Panksepp J, Biedan L. Archeology of mind. Neuroevolutionary origins of human emotions. London: Norton 2012.
3. Solms M. New project for a scientific psychology: General scheme. Neuropsychanalysis 2020; 22, 5–35. doi.org/10.1080/15294145.2020.1833361
4. Solms M. The mechanism of change in the ‘talking cure’. A neuropsychanalytic perspective. (2024) doi: 10.4324/9781032651934-12.
5. Staatscourant 31 januari 2024, nr. 5191969. Capaciteitsraming, provinciale opvangopgave en indicatieve verdeling per gemeente 2024.
6. VNG-ledenbrief; Actuele situatie asiel en migratie (U202400494) (2 oktober 2024)
7. CEBEON Eindrapport Maatschappelijke kosten en baten asielcomplex Ter Apel (2 oktober 2024)
8. Ellen Kroes. ISK Zutphen. Eerste opvangklas anderstaligen International Schakelklas voor 12-18 jarigen. HERZIEN Schoolplan 2023-2027 (12 juli 2023).
9. Nettie Udo & Hariëtte Boerboom, LOWAN Stappenplan-opzetten-ISK-uitgewerkt (feb 2017)
10. Irene Nijboer & Marcel van Gastel, ABDTOPConsult. Ministerie van Binnenlandse zaken. Evaluatie opvangmodel alleenstaande minderjarige vreemdelingen (november 2018).
11. PentaRho Onderzoeksrapport “Voortgezet onderwijs en sporthal Vorden; parkeer-verkeersoverlast” (6 mei 2020).
12. Marjan de Gruijter & Inge Razenberg, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht; Integratiekansen van Eritrese vluchtelingen in Nederland.
13. LOWAN; VO-bekostiging nieuwkomers in Nederland (20 maart 2024)
14. Visiedocument ISKs Achterhoek-Zutphen (18 september 2024)
15. Kruger J. Dunning D. Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. J Pers Soc Psychol 1999; 177: 1121-1134.
16. Sander Grootendorst. Juridische stappen tegen komst AZC Vorden. Contact, Bronckhorst Noord, 15 juli 2024
17. COA Incidentenoverzicht per locatie 2023
18. Noyon SM, Barsegyan VM. Vink ME, Pluymaekers TPN. Incidenten en misdrijven door bewoners van COA- en crisishulpverleningslocaties 2017-2023 (WODC, 2024-06-26)
19. Ministeriele beleidsregel verdeelbesluit asielopvangvoorzieningen (2 juli 2024)
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0049899/2024-07-02>.

Zo bereik je de
cliënt en geef je
evidencebased
adviezen

Re-integreren is: *aansluiten bij de werking van het brein*

Jeanette
van Dongen-
Melman,
Marieke
Struijk-Mulder

Wat gebeurt er in het brein als je ziek wordt en hoe kun je daarop als bedrijfs- en verzekeringsarts inspelen om de kans op terugkeer en behoud van werk zo groot mogelijk te maken? Nieuwe kennis vanuit de emotie-neurowetenschappen geeft daarop een antwoord.¹⁻⁶

In dit artikel bespreken we hoe het brein werkt, wat er verandert door ziek-zijn en wat je tijdens het spreekuur kunt doen om het brein te laten herstellen. Waarom het geen zin heeft om met rationale argumenten te komen als een cliënt emotioneel

is. En hoe je evidencebased aan cliënt en werkgever kunt uitleggen dat de re-integratie rustig en stapsgewijs moet worden opgebouwd als het brein uit balans is, bijvoorbeeld nadat een werknemer intensieve behandeling heeft ondergaan, zoals na kanker.

Hoe ons brein werkt

Het brein is altijd op zoek naar evenwicht: homeostase, een kerntaak van het brein om ons zo lang mogelijk te laten overleven. Het brein volgt hiervoor ruwweg de evolutionaire ontwikkeling van de hersenen. Gevoelens ontstaan in de her-

senstam, in het periaqueductale grijs (PAG) waar alle informatie samenkomt vanuit het lichaam, de zintuigen en de hersenen.¹⁻⁶

Wanneer het PAG merkt dat er iets in de informatiestromen uit balans is, distress genoemd, probeert het PAG dit onmiddellijk in balans te brengen door diep subcorticaal de primaire emotie-systemen aan te zetten (Figuur 1). Afhankelijk van wat er aan de hand is, zet het PAG *automatisch* één of meerdere primaire emotie-systemen aan om duidelijk te maken wat we nodig hebben om weer in balans te komen.^{3,4}

De primaire emotie-systemen zetten aan tot acties.¹⁻⁶ Het limbisch systeem geeft daarop feedback: wat handig en minder handig is om weer in balans te komen.² Dat 'leert' het brein door te doen (leerervaring).^{2,4} Vervolgens worden deze 'emotionele leerpakketten' doorgestuurd naar de neocortex die deze gevoelsstroom cognitief bewerkt, onder meer door taal. Ondanks alle bewerkingen, blijven de primaire emoties altijd herkenbaar.¹⁻⁴ Doordat elke hersenlaag de primaire emoties er weer op een andere manier 'uit laat zien' ontstaat er een scala aan emoties. Per persoon kunnen deze sterk verschillen, ook al is

► dr. Jeanette van Dongen-Melman,
klinisch psycholoog-psycho-
therapeut bij afdeling
Dermatologie, Leids Universitair
Medisch Centrum en afdeling
Plastische en Reconstructieve
Chirurgie, Maastricht
Universitair Medisch Centrum,
Maastricht
info@aardigedokters.nl

► dr. Marieke Struijk-Mulder,
bedrijfsarts, orthopedisch
chirurg niet-praktiserend,
Vitaal Arbeadvies, Mensely,
NCKA, Polikliniek Mens en Arbeid
AmsterdamUMC, Amsterdam

de primaire trigger identiek, als gevolg van genetische aanleg en doorgemaakte leerervaringen.

Wanneer we 'in balans zijn' werken de drie hersenlagen (hersenstam, limbisch systeem en neocortex) zeer nauw samen om het brein in balans te houden door de primaire emoties zowel bottom-up als top-down te reguleren. Dit proces verloopt in *twee* stappen (Figuur 2). De primaire emotie-systemen kunnen *niet rechtstreeks* de neocortex bereiken en vice versa.¹⁻⁴

Werking van het brein bij ziek-zijn en medische behandeling

Ziek-zijn is een bedreiging voor ons leven of de kwaliteit ervan en veroorzaakt distress.⁷ Dat wordt 'gespot' door het PAG die vervolgens *automatisch* het primaire emotie-systeem 'angst' (FEAR) aanzet. Omdat het angst-systeem diep verstrengeld is met het woede-systeem (RAGE), kunnen ook machteloosheid, irritatie en boosheid makkelijk optreden.^{2,7} Ook zet ziekte het primaire emotie-systeem 'zorg ontvangen' (PANIC/GRIEF) aan omdat mensen in tijden van onzekerheid, angst en pijn, zorg nodig hebben.^{2,6,7} Zowel fysieke als emotionele pijn zetten het angst-systeem (FEAR) aan.^{2,6} Hoe ernstiger de aandoening en hoe belastender de behandeling, hoe vaker én sterker het angst-systeem (FEAR) wordt aangezet.⁷

▼ **Figuur 1: Neuroanatomische en neurofysiologische basis van emoties.**

Primaire emotie-systemen*		Gevoel
Algemeen	SEEKING: positief verwachtings- en motivatiesysteem	Positief
Gericht op lijfsbehoud	FEAR: angst	Negatief
	RAGE: woede	Negatief
Gericht op elkaar	LUST: seksualiteit	Positief
	CARE: zorg geven	Positief
	PANIC/GRIEF: ontbreken van zorg	Negatief
	PLAY: spel/vreugde	Positief

**De primaire emotie-systemen worden in hoofdletters geschreven om duidelijk aan te geven dat het gaat om de neuroanatomie en neurofysiologie van de neurale netwerken die deze primaire emoties generen. Per emotie-systeem zijn meerdere subcorticale structuren en verbindingen betrokken.^{1,2} Legenda: Om als mens en als soort te overleven hebben we 7 primaire emotie-systemen ter beschikking.^{1,2} Het SEEKING-systeem is een algemeen, proactief emotie-systeem, dat vooral wordt gedreven door dopamine: het zet ons aan om die dingen te ontdekken in de wereld om ons heen die nodig zijn voor ons welbevinden en voortbestaan. FEAR en RAGE zijn er voor ons eigen lijfsbehoud; LUST, CARE, PANIC/GRIEF en PLAY zijn gericht op voortplanting en zorg voor elkaar. Het primaire emotie-systeem voor het ontvangen van zorg (PANIC/GRIEF) is een ingewikkeld systeem, omdat het de noodzaak van zorg omgekeerd aangeeft: het ontvangen van zorg is zó essentieel om te overleven, dat het ontbreken ervan leidt tot zeer heftige negatieve emoties als eenzaamheid, paniek, wanhoop en depressie.¹⁻⁶ Als de hersenstam de primaire emotie-systemen aanzet, ervaar je óf positieve óf negatieve emoties door de neuromodulators die al dan niet vrijkomen.^{1,2}*

ra2studio / stock.adobe.com

Angst en daaraan gekoppelde boosheid veranderen de werking van het brein doordat het limbisch systeem stress-hormonen aanmaakt: adrenaline en noradrenaline voor een snelle 'fight-', 'flight-' of 'freeze-'reactie, en cortisol wanneer de distress langer aanhoudt.^{2,7}

Onverwachte, frequente, langdurige en ingrijpende ervaringen tijdens de medische behandeling maken het angst-systeem (FEAR) steeds gevoeliger: reacties op distress komen steeds sneller, zijn heviger en langduriger.^{2,7}

Angst geeft cognitieve en emotionele problemen

Bij het reguleren van emoties speelt het limbisch systeem een centrale rol (Figuur 2). Wanneer het angst-systeem (FEAR) aanstaat, geeft het limbisch systeem voorrang aan *die* informatie, die naar en van de diepgelegen subcorticale breinstructuren gaat om het brein weer in balans

te brengen.^{2,7} Dit gaat ten koste van de mogelijkheden die de neocortex heeft om emoties te reguleren. Bij heftige emoties zet het limbisch systeem het stoplicht automatisch op rood, waardoor de neocortex niet meer goed werkt of zelfs blokkeert (Figuur 3).^{2,7}

Langdurige angst geeft continue hogere cortisolspiegels.² Dat kan leiden tot uitputting en veranderingen in de structuur van het brein. Met name de hippocampus, amygdala en prefrontale cortex zijn hiervoor gevoelig. Zo ontstaan cognitieve problemen met plannen, organiseren, onthouden, herinneren, overzicht houden, op woorden komen, nieuwe dingen leren en zich oriënteren. Cliënten omschrijven deze veranderingen in hun brein wel als 'watten in het hoofd' of 'brain fog'⁷ en kan emotionele problemen tot gevolg hebben.

Bovendien maken verhoogde cortisolspiegels het brein minder gevoelig voor 'gelukshormonen' serotonine en dopamine, zodat de kans op stemmingsklachten toeneemt.⁷ Erbovenop komen bijwerkingen van medische behandelingen, zoals corticosteroïden, chemotherapie en (geslachts-) hormoon-onderdrukkende kankertherapie, die diep ingrijpen in de werking van het brein.⁷

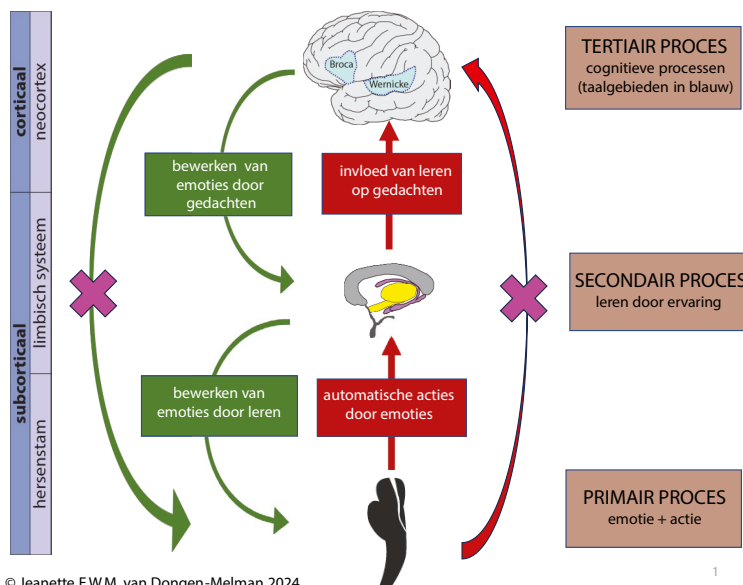
An inconvenient truth: emoties niet direct te beïnvloeden via cognities

Ziekte en behandeling dwingt de mens om vanuit de subcorticale breinlagen te reageren. Emoties gaan vóór de ratio.^{3,4} Je kunt niet met rationele informatie of adviezen komen als je een cliënt voor je hebt die vol emoties zit (Figuur 3). Juist in de huidige tijd waar maakbaarheid en het nemen van eigen regie en verantwoordelijkheid zo wordt gepromoot, is dit een 'inconvenient truth'.⁷ Oneliners als 'geluk is een keuze' of 'je kunt doen/denken/voelen wat je wilt' zijn *pertinent onjuist*.

Waarom hebben we behoefte als we ziek zijn?

Om het brein weer in evenwicht te brengen moeten we de primaire emotie-systemen die negatieve emoties geven proberen te dempen.^{3,4} Dat lukt niet direct via de neocortex. Gelukkig staat *diep subcorticaal* een biologische blauwdruk klaar om zorg, troost en bescherming te

▼ **Figuur 2: Hoe het brein in twee stappen werkt om emoties te reguleren.**

© Jeanette E.W.M. van Dongen-Melman 2024

Legenda: Schematische weergave van de drie breinlagen (hersensham, limbisch systeem en neocortex) en het reguleren van emoties. Gevoelens ontstaan in de hersensham die de primaire-emotiesystemen aanzet (*primaire proces*). Emoties worden eerst bewerkt door het limbisch systeem via leerprocessen: operante en klassieke conditionering (*secundaire proces*). Pas daarna worden deze leerervaringen doorgestuurd naar de neocortex voor verdere bewerking door cognitieve processen (*tertiaire proces*), waarbij de taal een belangrijke rol speelt (taalgebieden van Broca en Wernicke). Het reguleren van emoties gaat zowel bottom-up (rode pijlen) als top-down (groene pijlen) en is een *twee-staps* proces: de neocortex kan *niet rechtstreeks* de hersensham beïnvloeden en vice versa.^{1,2}

ontvangen (PANIC/GRIEF) én te geven (CARE).² Door verbinding met de ander te maken worden lichaamseigen opioïden, neurotransmitters en hormonen aangemaakt. Die verminderen angst en pijn, ook psychische pijn, én geven hoop.^{2,4,7}

Ook binnen de arts-cliënt-interactie zijn de primaire emotie-systemen van zorg geven (CARE) en zorg ontvangen (PANIC/GRIEF) actief.¹⁻⁷ Om beide emotie-systemen optimaal met elkaar te laten samenwerken is *afstemming* én *continuïteit* én *persoonlijk contact* nodig tussen arts en cliënt.^{2,7} De ene dokter is niet zomaar inwisselbaar voor de andere.^{6,7} Want vertrouwen moet worden opgebouwd. Dat start met een 'aardige dokter' die met échte aandacht verbinding zoekt met de cliënt en erkenning geeft aan wat de cliënt heeft doorgemaakt en nog steeds doormaakt.^{2,7}

Herstel van het brein bij distress

Herstel van het brein vraagt tijd. Hoe meer en langer de distress, des te langer het herstel duurt.⁷ Het brein kan niet zomaar even op eigen regie⁸, wilskracht⁷ of veerkracht⁹ een knop omzetten. Ook terugkeer naar werk is distress. Voor bedrijfs- en verzekeringsartsen is het daarom belangrijk om rekening te houden met onderstaande factoren:

- Tijdens ziekte en behandeling heeft het brein continu 'aan' gestaan met de daaruit ontstane disbalans van het brein.⁷ Deze verhoogde staat van paraatheid kan nog altijd aanwezig zijn bij de start van re-integratie. Zeker wanneer de behandeling doorloopt of lange-termijn gevolgen te verwachten zijn. *Een brein uit balans is een alarmsignaal voor de bedrijfsarts.*
- Starten met re-integreren is een *extra* stressor: er wordt weer cognitieve inspanning van het brein verlangd.
- Noodzakelijke medicatie, zoals corticosteroïden en (geslachts)hormoon-onderdrukkende kankertherapie, kan herstel van het brein in de weg staan of sterk vertragen.
- Het opnieuw deelnemen aan werk geeft distress door (angst voor) onverwachte of niet-invoelende reacties vanuit de werkvloer.
- Ook lichamelijk herstel kent onzekerheden. Over het meten van weefselschade en *het meten van herstel* is nog weinig bekend. Wel

weten we dat diffuse schade aan weefsel laaggradige ontstekingsprocessen geeft ('low grade inflammation') die omvangrijker kunnen zijn dan wordt aangenomen en het immuunsysteem continu bezighouden. Dat kan ernstige vermoeidheid geven.⁷

- Verwachtingen over herstel van lichaam en brein lopen niet parallel aan het fysieke herstelproces van lichaam en brein waardoor tijd-contingente werkafspraken extra stress geven.

In systematische reviews en meta-analyses wordt de intensiteit en duur van angst (FEAR) door ziekte en de daaruit ontstane disbalans van het brein niet meegenomen¹⁰, omdat de kennis van de emotie-neurowetenschappen nog niet in de geneeskunde is geïmplementeerd. Het is van grote waarde om dit perspectief mee te nemen in de re-integratiebegeleiding door de bedrijfs- en verzekeringsarts.

Evidencebased adviezen bij re-integratie

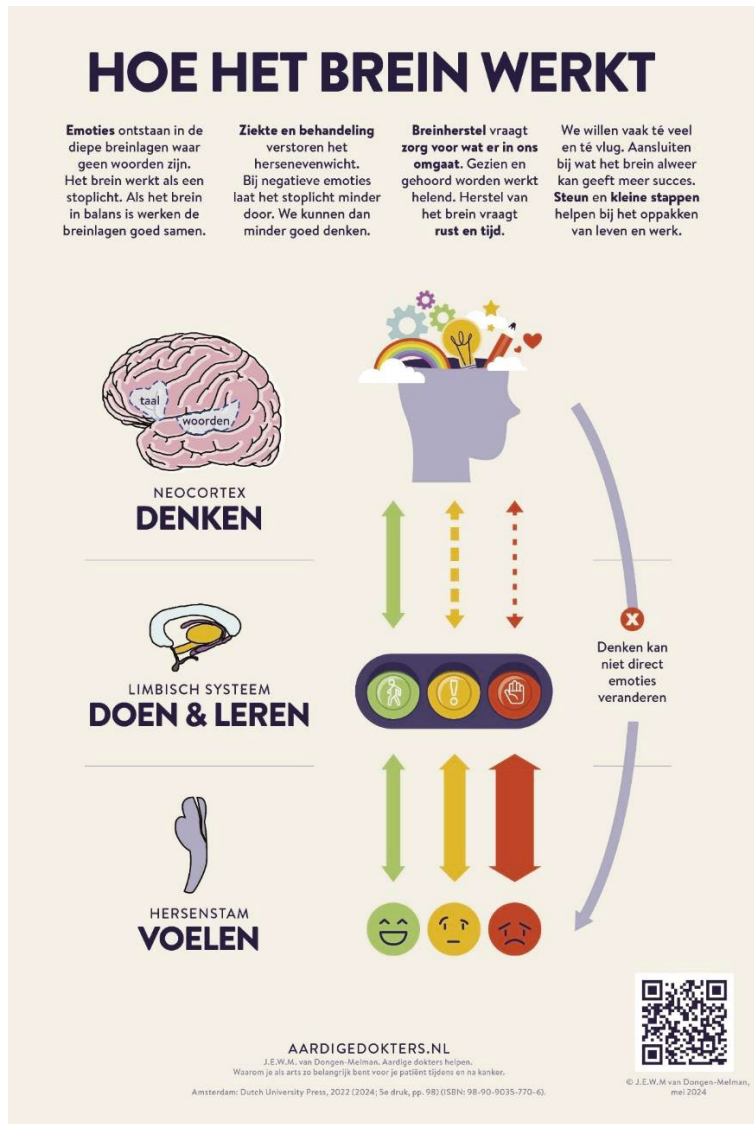
Wat kunnen bedrijfs- en verzekeringsartsen doen om tot duurzame re-integratie te komen op basis van de stand van zaken in de emotie-neurowetenschappen?¹⁻⁶ Hierbij enkele belangrijke handvatten voor de praktijk:

Erkenning, erkenning, erkenning

Herstel van het brein vraagt *om zorg voor wat er in de cliënt omgaat*. Gezien en gehoord worden is balsem voor het brein (CARE).^{7,11} Het dempt de emotie-systemen die negatieve emoties geven (zie Figuur 1).^{3,4} Er kan weer meer informatie van en naar de neocortex. De neocortex kan beter meehelpen het brein in evenwicht te brengen en cognitieve taken op het werk kunnen weer beter worden uitgevoerd.⁷ →

'Gezien en gehoord worden is balsem voor het brein'

▼ **Figuur 3: Hoe het brein in twee stappen werkt om emoties te reguleren.**

Legenda: Het 'brein in balans' kan cognitieve taken goed uitvoeren (groene pijlen). Bij toenemende distress (oranje en rode pijlen), laat het limbisch systeem minder informatie door van en naar de neocortex. Daardoor worden emoties toenemend minder goed gereguleerd en ontstaan cognitieve en emotionele problemen. Omdat cognities niet rechtstreeks emoties kunnen beïnvloeden moeten via de subcorticale gebieden de emoties worden gedempt. Dat kan door het invoelend vermogen van de zorgprofessional én het nemen van kleine stappen bij het oppakken van leven en werk.

Noot: Deze poster (Figuur 3) kan worden gebruikt om de cliënt uit te leggen hoe het brein werkt en waarom het nodig is om re-integratie met steun en in kleine stappen langzaam op te bouwen. We nodigen jullie uit om je ervaringen met de poster met ons te delen. Aarzel vooral niet om ons te mailen bij vragen en suggesties: graag!

Scan de QR-code voor een poster met een eenvoudige weergave van de werking van de hersenen bij emoties op A4,- of A3-formaat, voor in je bureaula, de muur van je spreekkamer of de wachtkamer.

In de schoenen gaan staan van je cliënt, werkt als een 'blikopener' om te begrijpen hoe het *écht* met de cliënt gaat. Aandachtig luisteren naar wat cliënt meemaakt en heeft meegemaakt. Dat is ook 'tussen de regels' luisteren en dit benoemen, doorvragen, gevoelens en zorgen serieus nemen, meelevens, positief feedback geven, houvast en continuïteit bieden.^{7,11} Vertrouwen geeft ruimte om gevoelige zaken te bespreken, zodat de juiste informatie op tafel komt.^{7,11} Pas als je weet wat er *écht* speelt, kun je beleid maken. En wil je dat jouw adviezen en oplossingen binnenkomen bij de cliënt, dan is vertrouwen daarvoor de sleutel.

Inzicht hebben in de ziektelast én behandellast van de cliënt is cruciaal

Als bedrijfsarts is het cruciaal om zowel het herstel van het lichaam als van het brein zorgvuldig te monitoren. Hoe groot is de ziektelast en de behandellast geweest en hoe groot is deze nog steeds bij start van re-integratie? Kortom, waar staat de patiënt in zijn herstelproces? Wat kan het brein aan? Wat het lichaam?¹² Dat is bij iedere cliënt weer anders. Zo start een chronisch of ernstig zieke werknemer veelal aan de re-integratie met een overbelast of uitgeput brein, met een lichaam dat ziek is en/of bezig is zich te herstellen en met een voortdurende angst over (de kwaliteit van) leven.⁷

Werkhervatting timen

Werknemers willen vaak zo snel mogelijk weer aan het werk, niet alleen voor zichzelf, maar ook om aan de verwachtingen van collega's en werkgevers te voldoen en aan de eisen die Wet verbetering poortwachter stelt. Vaak wil men té veel en té vlug (tijd-contingent), terwijl het brein en soms ook het lichaam rust nodig hebben om te herstellen.⁷ Daarom is de timing om met werk te beginnen cruciaal: niet te vroeg én niet te laat. Kennis van wet- en regelgeving en de uitzonderingen hierop kunnen helpen om de cliënt stapsgewijs in de eigen werkzaamheden te laten re-integreren. Bijvoorbeeld bij kankerbehandelingen wanneer er soms pas na 1 jaar behandeling met werk gestart kan worden.

Succes van kleine stappen

Aansluiten bij wat het brein alweer kan, vermindert distress.⁷ In plaats van met grote stappen en tijd-contingent te werken, moet het *herstelproces*

van brein en lichaam leidend zijn bij re-integreren. Bespreek samen met de cliënt wat een kleine stap zou kunnen zijn.¹³ In de praktijk blijkt de door de cliënt voorgestelde stap vaak te groot. Onderbied om kans op succes zo groot mogelijk te maken. Succes geeft de cliënt zelfvertrouwen.

Re-integreren is maatwerk

Duurzame re-integratie vraagt om een vertrouwensrelatie tussen arts en cliënt. Vertrouwen ontstaat in persoonlijk contact.^{7,14} Een goed gesprek is het belangrijkste instrument om vertrouwen te ontwikkelen en maatwerk te leveren.¹⁵ Als de cliënt zich gehoord en gezien voelt, kunnen de kennis en ervaring van de cliënt, die anders én complementair is aan de kennis en kunde van de bedrijfs- en verzekeringsarts,

‘Een goed gesprek is het belangrijkste instrument’

optimaal worden gecombineerd om het werk stapsgewijs te hervatten. Het brein kan herstellen. Een volgende stap in het re-integratieproces volgt dan als vanzelf. ■

Belangenverstrengeling: geen.

Referenties

1. Panksepp J. Cross-species affective neuroscience decoding of primal affective experiences of humans and related animals. *PLoS One* 2011; 6(9): e21236.
2. Panksepp J, Biven L. *The archaeology of mind. Neuroevolutionary origins of human emotions.* New York: WW Norton; 2012.
3. Solms M. New project for a scientific psychology. *Neuropsychanalysis* 2020; 22 (1-2): 5-35. doi.org/10.1080/15294145.2021.1878611.
4. Solms M. *The hidden spring. A journey to the source of consciousness.* London: Profile Books; 2021.
5. Solms M. *The hard problem of consciousness and the free energy principle.* *Front Psychol* 2019; 9: 2714.
6. Watt DF. *The separation distress hypothesis of depression. An update and systematic review.* *Neuropsychanalysis*. 2023. doi.org/10.1080/15294145.2023.2240340.
7. Van Dongen-Melman JEW. *Aardige dokters helpen. Waarom je als arts zo belangrijk bent voor je patiënt tijdens en na kanker.* Amsterdam: Dutch University Press, 2022 (5^e uitgebreide druk 2024).
8. Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS). *Van overleven naar bloeien. Bestaansonzekerheid voorkomen en verminderen.* Den Haag, 2024. ISBN: 978-90-5732-336-2
9. Van Harmelen AL. *Veerkracht bestaat niet.* *De Psycholoog* 2022; 57 (10): 34-43.
10. Den Bakker CM, Anema JR, Zaman AGNM, de Vet HCW, Sharp L, Angenete E, Allaix ME, Otten RHJ, Huirne JAF, Bonjer HJ, de Boer AGEM, Schaafsma FG. *Prognostic factors for return to work and work disability among colorectal cancer survivors. A systematic review.* *PLoS One*. 2018; 13(8): e0200720.
11. Van Dongen-Melman JEW. *We kunnen iets meer voor u doen.* *Psychosociale Oncologie* 2022; 30: 16-17. (Erratum *Tijdschrift voor Psychosociale Oncologie* 2023; 31:23).
12. Furrer R, Hawley JA, Handschin C. *The molecular athlete: exercise physiology from mechanisms to medals.* *Physiol Rev.* 2023. 103(3):1693-1787. doi.org/10.1152/physrev.00017.2022.
13. Bannink F. *Oplossingsgerichte vragen. Handboek oplossingsgerichte gespreksvoering.* Amsterdam: Harcourt, 2006; 4e geheel herziene editie 2019.
14. Kleine I. *Menselijk contact is het geheime wapen van de bedrijfsarts.* *Medisch Contact* 2016; 46:16-17.
15. Engelberts I, Schermer M, Prins A. *Een goed gesprek is de beste persoonsgerichte zorg. Evidencebased geneeskunde geeft te weinig ruimte voor eigen afwegingen van de patiënt.* *Medisch Contact* 2018; 73: 18-20.

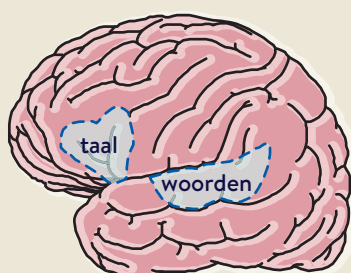
HOE HET BREIN WERKT

Emoties ontstaan in de diepe breinlagen waar geen woorden zijn. Het brein werkt als een stoplicht. Als het brein in balans is werken de breinlagen goed samen.

Ziekte en behandeling verstoren het hersenevenwicht. Bij negatieve emoties laat het stoplicht minder door. We kunnen dan minder goed denken.

Breinhoerstel vraagt **zorg voor wat er in ons omgaat**. Gezien en gehoord worden werkt helend. Herstel van het brein vraagt **rust en tijd**.

We willen vaak té veel en té vlug. Aansluiten bij wat het brein alweer kan geeft meer succes. **Steun en kleine stappen** helpen bij het oppakken van leven en werk.

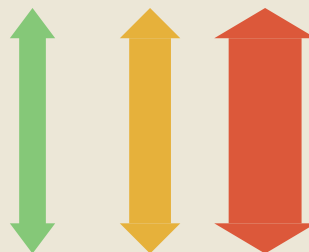
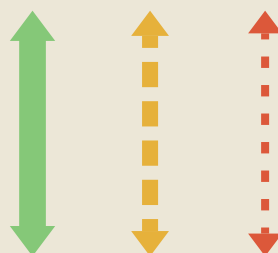
NEOCORTEX
DENKEN

LIMBISCH SYSTEEM
DOEN & LEREN

HERSENSTAM
VOELEN

Denken kan
niet direct
emoties
veranderen

AARDIGEDOKTERS.NL

J.E.W.M. van Dongen-Melman. Aardige dokters helpen.
Waarom je als arts zo belangrijk bent voor je patiënt tijdens en na kanker.

Amsterdam: Dutch University Press, 2022 (2024; 5e druk, pp. 98) (ISBN: 98-90-9035-770-6).

© J.E.W.M van Dongen-Melman,
mei 2024